

MAGYAR RÉSZVÉTEL AZ EURÓPAI ÖNKORMÁNYZATI HÁLÓZATOKBAN

PARTICIPATION OF HUNGARIAN LOCAL GOVERNMENTS IN EUROPEAN LOCAL AUTHORITY NETWORKS

KOVÁCS LAURA PhD-hallgató

PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola

„A kormányzás térbeli, történeti, társadalmi dimenziói” Program

Abstract

This paper explores the Hungarian local government's involvement into European local authority networks. It can be related, that the phenomenon of local government networking is an increasingly dynamic one. In Europe, likewise the other parts of the world, the number of cooperating cities is growing in an extraordinary measure. Some of them developed in order to influence the European Union's decision making process, other networks came into existence for the spreading of information, focusing on a given policy area. In view of the growing number of European local authority networks, it is important to note that the involvement of Hungarian local authorities and their associations is not new. Within the context of networking of local governments, the study considers whether Hungarian local governments are able to achieve an efficient interest representation at European level.

Bevezetés

A globalizáció illetve az európai integráció következménye az államok közt kialakuló kölcsönös függőség. A folyamatosan változó körülmények között egyre nagyobb szerepet kap az önkormányzatok egymástól való tanulási folyamata, ezért nem meglepő, hogy világszerte partnerségeket alakítanak ki, melyek a nemzetközi együttműködés új formáját jelentik.

Fenti folyamatok természetesen hazánkra is befolyással bírnak. A magyar önkormányzatok, illetve az önkormányzati érdekszövetségek európai szervezetekben való részvétele, már hagyományosnak mondható. Számukra is ez az érdekérvényesítés nélkülözhetetlen terepe, éppen ezért igyekeznek a lehető legteljesebb mértékig kihasználni a nemzetközi szervezeti tagságaikból adódó előnyöket.

Tanulmányomban annak bemutatására törekszem, hogy hazánk helyi hatóságai miként vesznek részt az önkormányzatok európai hálózatosodásának folyamatában. Tanulmányom első felében kitérek az önkormányzatok „nemzetköziesedésének” folyamatára, illetve az önkormányzati hálózatosodás jelenlegi trendjeire.

Elsőként, az önkormányzatok közti hálózatok hagyományos formáit, a testvérvárosi kapcsolatokat mutatom be Pécs példáján keresztül. Ezt követően, néhány véletlenszerűen kiválasztott hazai önkormányzat tapasztalatai alapján ismertetem, hogy önkormányzataink milyen intenzitással működnek közre az európai, önkormányzatokat tömörítő szervezetekben, képesek-e hatékony érdekérvényesítés megvalósítására nemzetközi szinten.

Tanulmányom forrásul az önkormányzati érdekszövetségektől kapott beszámolók, valamint több önkormányzat külügyi referensével készített interjúk szolgáltak.

Alapfeltevésem, hogy hazánk különböző típusú önkormányzatainak, európai önkormányzati hálózatokban való részvételét illetően hasonló jellemzők mutathatók ki.

Hálózatok globális szintén

Megfigyelhető a városok autonómiájának globális szintén való folyamatos növekedése. Két főbb fejlődési irány játszik fontos szerepet ebben a folyamatban: a globalizáció, illetve a decentralizáció. Láthatjuk, hogy a városok újabb és újabb közvetlen kapcsolatokat, együttműködések hoznak létre globális szervezetekkel, egyre erősebb pozíció alapjait megteremtve a globális térben. A globális szervezetek pedig szintén keresik a városok együttműködését, hiszen globális normákat, irányvonalakat sikerül ez által „lokalizálni”. Mind a növekvő kölcsönös függőség (gazdasági, kulturális, technológiai) mind pedig a globális fejlődési irányvonal megjelenik helyi szinten, a helyi szint pedig befolyással bír a globalizáció dinamizmusára. Napjaink globális problémái, környezetszennyezés, szegénység, társadalmi instabilitás, legerősebben a városokban érzékelhetők. „A városok és a különböző települések magukban hordozzák annak lehetőségét, hogy maximalizálják a globalizáció előnyeit, illetve ellensúlyozzák annak negatív hatásait.” az ENSZ-Habitat meghatározása szerint.¹

A decentralizáció az, a már említett fejlődési irány, mely közreműködik a városi autonómia globális térben való erősítésében, kiterjesztésében. Az európai és nemzetközi intézmények valamint számos nemzeti kormány által egyaránt támogatott folyamat. Szintén egy világméretű trendről van szó, mely közvetlenül elősegíti a városok önállóságának növelését, mind egy adott államon belül, mind pedig nemzetközi viszonylatban.²

A hálózatok alapja mindig valamiféle közös érdekelttség. A hálózat létrehozói között születhetnek formális megállapodások, és akár egy lobby csoport jellemzőit is magukra ölthetik. Más kezdeményezések funkcionális érdekeket helyeznek előtérbe. Nem mindegyik hálózat követi, az ún. „bottom up”, alulról felfelé történő építkezést, az Európai Unió Bizottsága például kifejezetten támogatja a hálózatokat, valamint azt, hogy egymással összekapcsolódva vegyenek részt a Közösségi Kezdeményezésekben. A hálózatok megmutatják, hogy a helyi önkormányzatok miként vesznek részt számos működési területen, folytatnak eszmecserét az európai politikák befolyásolási lehetőségeit keresve.³

Az europaizáció városokra gyakorolt hatása

Európában, ugyanúgy, mint a világ más részein a városok együttműködéseiből létrejövő hálózatok száma rendkívüli mértékben növekszik. Néhányuk az Európai Unió döntés előkészítő folyamatának befolyásolása érdekében alakult, még más hálózatok az információáramoltatás érdekében jöttek létre, egy adott közpolitikai területre fókuszálva. A városok europaizációjáról beszélve elmondható, hogy rendkívül fontos szerepet töltenek be az EU többszintű kormányzásának struktúrájában. A többszintű kormányzás megközelítése jelenti azt is, hogy a helyi, nemzeti és nemzetközi intézmények közti kompetenciák elmozdulása nem csupán felfelé irányul az EU irányába, hanem lefelé is, a nemzetállamok, régiók, városok irányába. John Peter szavaival élve az europaizáció a helyi kormányzás egyik legfőbb aspektusa.⁴

Az önkormányzatok közti hálózatosodás az alábbi kategóriákba sorolható:

1. Szektoriális hálózatok: helyi-regionális gazdasági körülmények, globális, illetve az európai piaci változások motiválják.
2. Területi alapon szerveződő hálózatok: különböző európai városok érdekeit jelenítik meg, közös érdekeken alapul (EuroCities, Middle Sized Cities).
3. Tematikus hálózatok: különböző szakpolitikák, irányelvek mentén szerveződnek (ICLEI).
4. Különböző kormányközi, nemzetközi szervezetek keretein belül létrejövő hálózatok (CEMR, Régiók Bizottsága).

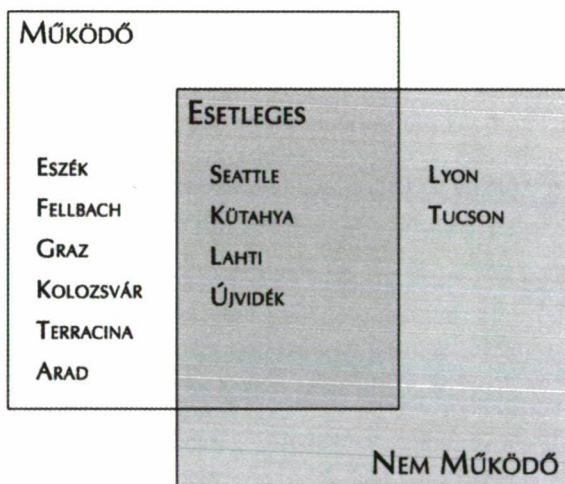

Fenti kategóriák nem jelentenek homogén besorolást, hiszen a hálózatok formáját és tartalmát meghatározza az adott történelmi, ideológiai, gazdasági, politikai, szociális kontextus, amelyben létrejönnek. Rendkívül nehéz olyan közös érdeket találni, ami alapján, hosszútávon fenntartható lehet egy hálózat. Hosszú távú együttműködésre leginkább a tematikus hálózatokon belül találhatunk példát, hiszen például a szegénység vagy a környezetvédelem olyan problémák, amelyekkel az önkormányzatok folyamatosan szembesülnek, ezért itt hosszútávon fenntartható az együttműködés, a tapasztalatcsere. Működik ez a különböző lobbyhálózatoknál, mint például azok, amelyek az uniós döntésekbe való nagyobb önkormányzati bevonásért lobbiznak, hiszen ez is közös érdek. Problematikusabb viszont a helyzet az olyan önkormányzati hálózatoknál, amelyek például egy EU-s program vagy közösségi kezdeményezés okán jöttek létre. Az a tapasztalat, hogy a programidő leteltével ezek az együttműködések felbomlanak. Ugyanez a helyzet a gazdasági együttműködéseknel, hiszen egy régió, település gazdasági helyzete, érdekei gyorsan módosulhatnak.⁵

Az önkormányzati hálózatosodás gyökerei-testvérvárosi kapcsolatok

A testvérvárosi együttműködések az önkormányzatok közti hálózatok hagyományos formáinak tekinthetők. A testvérvárosok kialakításának gyakorlata Európában a második világháborút követő időszakra tehető. Ezen együttműködések célja kezdetben az volt, hogy Európát többé ne szakíthassa szét háború, napjainkban pedig, legfőbb törekvésük, hogy általuk az európaiak közelebb kerülhessenek egymáshoz, lehetőséget kapjanak egymás kultúrájának megismerésére. 1989 óta a testvérvárosi kapcsolatokat az Európai Unió is támogatja. Az egyik nagy jelentőségű európai önkormányzati hálózat, az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsa szintén szorosan együttműködik az Európai Bizottsággal a modern, jó minőségű testvérvárosi kezdeményezések és cserék előmozdítására, lehetőleg a közösség minél nagyobb részének bevonásával.⁶

A következőkben Pécs példáján keresztül szeretném bemutatni a testvérvárosi kapcsolatok jellemző vonásait. Az alábbi ábra szemlélteti, hogy a meglévő kapcsolatok közül melyek azok, amelyek nem élő kapcsolatok, melyek azok, amelyek esetlegesen illetve, amelyek dinamikusan működnek.

(Forrás: saját kutatás, interjú alapján)⁷

Összességében, nagyrészt kulturális, oktatási jellegű együttműködésekről beszélhetünk. Különösen fontosak ezek az együttműködések Pécs „Európa Kulturális Fővárosa” számára. E cím elnyerése rányomta a bélyegét a testvérvárosi kapcsolatokra is, amelyek még élénkebbé váltak, hiszen a testvérvárosok részesei akarnak lenni a folyamatnak. Ennek köszönhetően már körvonalazódnak közös Unió pályázati lehetőségek is.

Testvérvárosi együttműködésekről beszélve fentebb már utaltam az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsának azon tevékenységére, melynek keretében az európai testvérvárosi együttműködések koordinációját látja el. Ez a koordináció a gyakorlatban annyit jelent, hogy a testvérvárosi munkabizottságán keresztül az Európai Unió érdekeihez illeszkedően a támogatási rendszert koordinálja. Az Unió számára fontos prioritásokat szab meg a következő évre, ilyen módon irányító szerepe van, hiszen a támogatandó tevékenységekhez kell hozzárendelni a testvérvárosoknak tevékenységeiket.⁸

Az önkormányzatokat összekötő európai hálózatok hasonló struktúrával rendelkeznek. Mindegyikük nemzetközi titkárságot tart fenn, amely a hálózat működésének összehangolásáért felelős. Az minden esetben változó, hogy a hálózat titkárságával maga az önkormányzat közvetlenül tartja a kapcsolatot vagy valamilyen kapcsolatos szervezetet feladatkörébe utalja ezt. Mindegyiküket elnökség vezeti, választmánnyal illetve általános közgyűléssel rendelkeznek. A választmány tagjai minden esetben a helyi politikai élet szereplői, általában polgármesterek illetve alpolgármesterek. A hálózatok harmadik közös jellemzői pedig a tag városok⁹ (önkormányzatok). Az európai önkormányzati hálózatok választmányaiban való részvétel tehát helyi választáson elnyert mandátumhoz kötött, azaz az önkormányzatok, vagy az önkormányzati érdekszövetségek hatásköre a tagok delegálása. A magyar önkormányzatok intézményes képviselét az európai önkormányzati hálózatokban önkormányzati érdekszövetségeink látják el. A 7 önkormányzati érdekszövetségen keresztül valamennyi önkormányzati szint képviselte biztosított nemzetközi szinten is. Legtöbbször az önkormányzati érdekszövetségek delegálják a magyar képviselőket. Léteznek több évtizedes múltra visszatekintő, hagyományokkal rendelkező, jelentős európai önkormányzati hálózatok melyekhez csak önkormányzati érdekszövetségek által lehet csatlakozni. Önkormányzati érdekszövetségeink olyan, európai érdekérvényesítés terén fontos szerepet betöltő önkormányzati hálózatban vállaltak aktív szerepet, többek között, mint az Európai Kisvárosok Hálózata az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsa Az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa az Európai Középszintű Helyi Hatóságok- Önkormányzatok Konföderációja

Tanulmányom további részében áttérek az önkormányzatok európai önkormányzati hálózatok keretén belüli közvetlen érdekérvényesítésének lehetőségeire, amelyek főbb jellemzőit az általam készített interjúk alapján ismertetem. Az interjúk érdekessége, hogy három különböző típusú önkormányzat (városi, megyei, fővárosi) külügyi referensét kerestem fel, arra kérve őket, hogy számoljanak be tapasztalataikról önkormányzatuk, egy-egy európai önkormányzati hálózatban történő érdekérvényesítésével kapcsolatban. A következőkben tehát három különböző önkormányzat, három különböző európai önkormányzati hálózatban szerzett tapasztalatait foglalom össze. Elsőként Tatabánya önkormányzatának a Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsában (ICLEI), majd a Baranya Megyei Önkormányzat, Európai Régiók Gyűlésében (AER), végül pedig a Fővárosi Önkormányzat, Eurocitiesben rendelkezésre álló lehetőségeiről esik szó.

Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsa (ICLEI)

A helyi önkormányzatok, illetve nemzeti és regionális kormányzati szervek által közösen létrehozott nemzetközi szövetség, a Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsa 1990-ben alakult az ENSZ égisze alatt 43 ország helyi önkormányzatainak részvételével. Az ICLEI azon helyi önkormányzatok nemzetközi szövetsége, amelyekben a városvezetés elkötelezte magát a fenntartható fejlődés mellett. Magyarországról Budapest, Miskolc és Tatabánya a tagja. Tatabánya 2008-ban csatlakozott a Hálózathoz, azzal a céllal, hogy klímabarát településként bekerüljenek a nemzetközi vérkeringésbe. Egy olyan nemzetközi univerzális formátum kialakítására törekszenek, amely segíti az önkormányzatokat abban, hogy elkészítsék a települési klímastratégiájukat. A Hálózat tag önkormányzatai között szorosabb kapcsolat is kialakulhat, amikor közös projekteket adnak be, mint például a jelenleg is futó *Intelligens Energia* projekt. Ebben az esetben együttműködési probléma a tagok között nem jellemző, hiszen az ICLEI-t inkább információcserére, „networkingre” használják. Tatabánya eddigi tapasztalatai szerint a Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsa nagyon jó eszköznek bizonyult a hálózatépítésre, amelynek kiterjedt kapcsolatrendszerét az önkormányzat jól tudja hasznosítani.¹⁰

Európai Régiók Gyűlése (AER)

A Szervezet az európai régiók legnagyobb független hálózata, 33 ország több mint 270 régióját tartja össze. Működésétől kezdve, 1985 óta, célja a tagállamok régióinak összefogása annak érdekében, hogy együtt lépjenek fel érdekeik érvényesítéséért az Európai Unió intézményei felé.¹¹ Megyéink közül jelenleg 16 tagja a szervezetnek.¹² A Baranya Megyei Önkormányzat esetében közvetlenül, az önkormányzaton dolgozó nemzetközi referens tartja a kapcsolatot az Európai Régiók gyűlésével, közvetíti a beszámolókat és tájékoztatja az érintetteket. Fontos előnye a tagságnak, hogy az önkormányzatot képviselő személyek megismerik a többi tag régió legújabb projektjeit szakmai témákban, (ifjúság, gazdaság, kultúra stb.) közös akciótervet dolgoznak ki, közös projektekből vesznek részt, javaslatokat, határozatokat küldenek az érintett nemzeti és nemzetközi szakmai grémiumoknak, az Európai Unió szakmailag érintett bizottságainak, az Európai Bizottságnak. A Hálózat működését tekintve, közös, három-négy, több-partnerségi együttműködések jönnek létre, amelyekhez uniós források is igényelhetők. Problémát jelent viszont a megyei önkormányzat számára, hogy a képviselők nem tudnak mindig, minden plenáris ülésen és konferencián részt venni, anyagi okok illetve elfoglaltságuk miatt. Főként az jelent nehézséget, ha az Észak-Európai partnerek szerveznek konferenciákat a részvétel költségeinek nagyságrendje miatt. A folytonos jelenlét pedig minden partnernél előny, hiszen pályázatoknál, vagy probléma felmerülése esetén azonnal a helyszínen reagálhatnak. Mindent figyelembe véve, összességében az derült ki, hogy a Baranya Megyei Önkormányzat sikeresen használja ki az Európai Régiók Gyűlése nyújtotta lehetőségeket. A legsikeresebb regionális együttműködések a horvátországi határon átnyúló programokon keresztül valósulnak meg. A megye bekapcsolódása hozzájárult a külföldi imázs kialakításához.¹³

Az Eurocities elődje a hat városból álló ún. „második városok” kezdeményezés. (az elnevezés a főváros utáni második városra utal, a nemzeti hierarchiában) Ebben a következő városok vettek részt: Barcelona, Birmingham, Frankfurt, Lyon, Milánó, és Rotterdam. Az 1986-ban, Rotterdamban megrendezésre került „városok, mint a gazdasági növekedés hajtóerői” című konferencia idejére ezek a városok már számos testvérvárosi megállapodásokkal rendelkeztek. Így elhatározták, hogy kialakítanak egy hálózatot az EU-val kapcsolatos tevékenységeik koordinálására, az információ áramlás biztosítására. Az Eurocities európai nagyvárosokat tömörítő szervezet, mely a városok érdekeiért lobbizik az Unióban.¹⁴ Budapest 1996 óta tagja a szervezetnek, célja csatlakozása óta az, hogy a tagjelölt, később új tagállamok városainak érdekeit megjelenítse az Eurocities tevékenységében. 2008 novemberétől fővárosunkat az Eurocities-t irányító 12 tagú Irányító Bizottság tagjává választották három éves időtartamra. Ezzel a város az Eurocities legmagasabb szintű testületének vált tagjává. Az Irányító Hatóságban Budapestet szakmai szinten a brüsszeli iroda vezetője és a főpolgármester tanácsadója képviseli, politikusi szinten pedig a főpolgármester által megbízott politikus (a Fővárosi Közgyűlés tagja).

A Fővárosi Önkormányzat közvetlenül tartja a kapcsolatot a Városszervezettel. Fővárosunk vezető szerepet tölt be az új tagállamok városai között, véleményüket magas rangú fórumokon is elmondhatják. Mindez elősegíti a különböző projektekben való részvételt, láthatóbbá teszi a várost uniós szintén. Az Eurocities korábban bizottságokban, most ún. fórumokban dolgozik, amik lefedik a várospolitikát illetve városirányítás különböző területeit. A találkozókön tapasztalatcsere és esetenként projektekről való egyeztetés is történik, továbbá fontos a lobbizási tevékenység, melynek során előkészítik a különböző szakmai anyagokat, reagálásokat az uniós anyagokra. Az együttműködést tekintve, időnként a városok eltérő fejlettsége okozhat véleménykülönbséget. Továbbá egyes városok nem rendelkeznek elegendő anyagi forrással a találkozókön való részvételre. A Szervezeten belüli információáramlás többnyire megfelelő, hiszen hírlevelet is készít az Eurocities, de természetesen leginkább az aktív városok profitálhatnak Eurocities tagságukból.¹⁵

Összességében az mondható el, hogy hazánk önkormányzatai aktív szerepet vállaltak az európai önkormányzatokat tömörítő hálózatokban. Az önkormányzatok és önkormányzati érdekszövetségek nemzetközi kapcsolatrendszere dinamikusan fejlődő terület.

A kutatás során megkérdezettek tapasztalatai alapján bizonyos párhuzamok rajzolódnak ki mind az európai hálózati tagsággal járó előnyök, mind az azzal járó nehézségek tekintetében. Általános tendenciák a következők voltak. Az együttműködés összehangolását nehezíti az anyagi források hiánya, melynek következtében nem minden esetben biztosítható a folyamatos jelenlét és kiutazás a fórumokra. Szintén nehézséget okoz az önkormányzatok egyenlőtlen adminisztratív, pénzügyi helyzete, az eltérő fejlettségi szinten lévő városok érdekeinek összehangolása. Több esetben probléma, hogy nincs megfelelő nyelvtudással rendelkező munkatárs, aki kiküldhető lenne a találkozókra. Fontos előnye a tagságnak, hogy az önkormányzatot képviselők megismerik más önkormányzatok legújabb projektjeit különböző szakpolitikákban, közös akciótervet dolgoznak ki, közös projekteken vesznek részt. A hálózatépítés által számos más lehetőség nyílik meg, amelyeket jól hasznosíthatnak az önkormányzatok. Továbbá, kiemelendő a lobbizási tevékenység amelynek keretében lehetőség nyílik reagálni az uniós állásfoglalásokra.

Feltevéssem beigazolódni látszik, hiszen mindegyik interjúban a megkérdezettek egymástól függetlenül, alapvetően a fenti jelenségekre mutattak rá, függetlenül az önkormányzat jellegétől. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy önkormányzataink jogi státusza, és

rendelkezésre álló anyagi forrásaik azok a tényezők, amelyek meghatározzák a nemzetközi kapcsolatépítésük kereteit, önkormányzati hálózatokon belüli mozgásterüket, és ebben a tekintetben a fent említett önkormányzatok nem hasonlíthatók össze.

Önkormányzataink más európai önkormányzatokkal kialakított együttműködéseinek tendenciáit értékelve látható, hogy az EU-hoz való csatlakozás valamint az erre való felkészülés időszaka intenzívebbé tette a kapcsolatok alakulását. Az önkormányzatok felismerték az egymástól való tanulásban rejlő lehetőségeket. Kétségtelen, hogy a helyi önkormányzatok kezében van a legtöbb lehetőség arra, hogy hidat képezzenek Európa lakosai és intézményei között. Ezt felismerve, a magyar önkormányzatok, lehetőségeikhez mérten eredményesen használják az európai önkormányzati hálózati tagságukból adódó lehetőségeket. Az önkormányzatok hálózatosodásának folyamata a résztvevőktől folytonos tanulást igényel. Hazánk önkormányzatai e tanulási folyamat elején járnak.

Jegyzetek

1. **Janne E. Nijman**: Cities in a global setting: the growing autonomy of cities in the global legal order. Conference: Innovation for good local and regional governance, april 2–3, Netherlands.
2. **Janne E. Nijman**: Cities in a global setting: the growing autonomy of cities in the global legal order. Conference: Innovation for good local and regional governance, april 2–3, Netherlands.
3. <http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=1>
4. **John Peter** (2000): „The europeanisation of sub-national governance” In: Urban Studies 37 (5–6): 877–894.
5. **John Benington and Janet Harvey** (1998): Transnational local authority networking within the European Union: passing fashion or new paradigm? In: Comparing Policy Networks Ed: David Marsh, pp: 149–167.
6. <http://www.twinning.org/en/page/history.html>
7. Szócs Gyöngyike Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának külügyi referensével készített interjú alapján.
8. Interjú Szócs Gyöngyike Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának külügyi referensével. Interjú időpontja: 2010. október. 11.
9. **Kristine Kern, Harriet Bulkeley** (2009): Cities, Europeanization and Multi-level Governance: Governing Climate Change through Transnational Municipal Networks; Journal of Common Market Studies Volume 47. Number 2. pp. 309–332.
10. Interjú Dr. Botos Barbara, Tatabánya Polgármesteri Hivatalának Stratégiai Referense. Interjú időpontja: 2010. 09. 20.
11. <http://www.aer.eu/about-aer/vocation.html>.
12. Tagok: Baranya, Bács-Kiskun, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Veszprém; kiléptek: Csongrád, Vas, Zala, MÖOSZ Beszámoló (2010) 4. melléklet.
13. Interjú Pókó Nikolett a Baranya Megyei Önkormányzat külügyi referensével. Interjú időpontja: 2010. 10. 19.
14. **Heinelt, H. and Niederhafner, S.** (2008) „Cities and Organised interest intermediation in the EU Multi-Level System” European Urban and Regional Studies 15 (2).
15. Internetes interjú Mátyási Gizella Budapest Brüsszeli Irodájának vezetőjével. Interjú időpontja: 2010. 10. 18.

Irodalomjegyzék

- Heinelt, H. and Niederhafner, S.** (2008): „Cities and Organised interest intermediation in the EU Multi-Level System” *European Urban and Regional Studies* 15 (2).
- Ioannis Chorianopoulos** (2002): Commenting on the Effectiveness and Future Challenges of the EU Local Authority Networks; *Regional Studies*, Volume 36, Issue 8 November, pages 933–939.
- Janne E. Nijman** (2009): Cities in a global setting: the growing autonomy of cities in the global legal order. Conference: Innovation for good local and regional governance, april 2–3, Netherlands.
- John Benington and Janet Harvey** (1998): Transnational local authority networking within the European Union: passing fashion or new paradigm? In: *Comparing Policy Networks* Ed: David Marsh, pp: 149–167.
- John Benington and Janet Harvey** (1999): Networking in Europe. In Stoker, G. (Ed), *The New Management of Local Governance*, pp: 197–122.
- John Peter** (2000): „The europeanisation of sub-national governance” In: *Urban Studies* 37 (5–6): 877–894.
- Kristine Kern, Harriet Bulkeley** (2009): Cities, Europeanization and Multi-level Governance: Governing Climate Change through Transnational Municipal Networks; *Journal of Common Market Studies* Volume 47. Number 2. pp. 309–332.
- Interjú Szöcs Gyöngyike Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának külügyi referensével. Interjú időpontja: 2010. október. 11.
- Interjú Dr. Botos Barbara, Tatabánya Polgármesteri Hivatalának Stratégiai Referensével. Interjú időpontja: 2010. 09. 20.
- MÖOSZ Beszámoló (2010) 4. melléklet.
- Interjú Pókó Nikolett, Baranya Megyei Önkormányzat külügyi referensével. Interjú időpontja: 2010. 10.19.
- Internetes interjú Mátyási Gizella, Budapest Brüsszeli Irodájának vezetőjével. Interjú időpontja: 2010.10.18.